

Er det akavet at beskrive et bjerg som bjergtagende?

At samle på sten er noget andet end at samle på frimærker eller brevpapir. Der er ikke et begrænset sæt – man kan ikke på samme måde få én af hver, for der er uendelig mange at tage af og man må selv definere kategorierne. Man kan selvfølgelig gå ud fra veletablerede kategorier såsom granit, gnejs, basalt, flint og sandsten med flere – men man kunne lige så godt dele sine fund op i forsteninger, hulsten, forsteninger med hul i, smutsten, runde sten, sten som ligger godt i hånden, lange tynde sten og sten som ligner øjne eller lande eller dyr. Det er også bare kategorier, ganske vist subjektive og udflydende, men de veletablerede kategorier, såsom granit og gnejs, er også bløde i kanten: Granit er en blanding af forskellige mineraler med tydelige korn, ofte spættet med et rødt skær – men den forekommer også i sort, hvid, brun, grøn og sågar blå. Gnejs er en stribet eller båndet bjergart, som opstår når en anden bjergart, som fx granit, påvirkes ved tryk eller voldsomme temperaturer.

Nord for Rønne mellem skov og hav ligger Rosmannegårdstenen – en rødlig kæmpesten med bløde slebne former. Den består af hvid feldspat og røde feldspatkorn, hvoraf de største nærmest ligger på rækker. Mørke mineraler ses som mindre pletter eller baner. Dette giver et svagt stribet mønster i stenen, som peger på, at den har været udsat for et tryk netop stærkt nok til at give nogle af mineralerne en fælles orientering. Men er der tale om en granitisk gnejs? Eller ville det være mere korrekt at kalde den gnejsificeret granit? Det er der ikke enighed om blandt fagfolk. De naturkræfter, som ændrer dens kemi og slår dens krop i nye folder, tager ikke hensyn, og således befinder Rosmannegårdstenen sig i en kategorisk gråzone mellem det ene og det andet.

...

Et-Then

Credit: NASA/JPL-Caltech/MSSS

Observeret af Curiositys MAHLI-kamera, 29/10 2012

Videnskabsfolk navngiver småsten på mars de navngiver kratere, sletter og bjergkæder

Efter mange års pause begyndte jeg for nogle år siden igen at arbejde med akvarel. Jeg tænker egentlig mere på det som tegning – måske fordi det er på papir og ikke lærred? Måske pga. farvernes gennemsigtighed, den lille pensels lighed med et skriveredskab? Eller måske fordi jeg aldrig har tænkt mig selv som maler, mere som én der tegner – og skriver. Men jeg begyndte altså at male. Jeg var fascineret af detaljerne i stenene i min samling, som forekom mig på en gang at være et meget konkret og abstrakt motiv. Små stykker af et større hele. Forvredne, størknede og glattede af tid. Rå og skarpe. Alle de nuancer af gråt, gult og sort man kan ønske sig. Det blev til en serie af hvad jeg bedst kan beskrives som portrætter, og de fik titlerne *ou, judy, thon, xe* og *ala*. De er sten jeg har samlet op, fordi jeg kunne genkende noget i dem. Noget andet end blot deres smukke skulpturelle former – noget særegent, som jeg ikke kan sætte fingeren på, men som siger mig noget. Som jeg må se lidt længere på, holde lidt længere om. Der er noget før-sprogligt på færde i min relation til stenene, som var de strandvaskede ord jeg kan genkende, men endnu ikke udtale og ikke helt forstå. Stenord jeg har lyst til at indlemme i mit sprog og lade dem klinke mod tænderne.

...

Når jeg går på stranden og roder med foden i tangen, er mit sprog åbent, det er stille. Jeg kan bevæge mig rundt i udkanten af det og pirke med de sten jeg finder.

Jeg samler en lille afrundet flintesten op og vender den i hånden. Den er ikke meget større end en æggeblomme og har en fordybning i den ene side, som afslører noget af dens flødefarvede kerne. Min tommelfinger passer godt ned i fordybningen og jeg kan lide kontrasten mellem stenens blåbrune ydre og dens lyse indre. Jeg går med den i lommen i flere dage.

På samme måde som jeg har samlet på sten siden jeg var lille, har jeg ledt efter ord. På sammen måde som jeg begyndte at se stenene som sære og berejste skatte, tog jeg prøvende nye ord i munden, når de flød min vej. Jeg lod dem glide over tungen og forme sig efter mundgrotten.

Stenene er vore nærmeste slægtninge
blandt mineralerne
vi kan holde dem i hånden
skubbe lige så stille til dem

den tomhed
er klemmt ud af mit åbne hul

skub lige så stille til mig

Er det akavet at beskrive et bjerg som bjergtagende?
Gemmer der sig et blødt og modigt billede i stentøjet?

Jeg lod dem ligge der længe før jeg brugte dem eller brugte dem ofte og i forskellige sammenhænge for at se hvad de kunne. Jeg skrev stile og diktat – jeg skrev dagbog og postkort og digte og havde (i nogle måneder) en penneven i England. Jeg lyttede til popmusik på svensk og engelsk som jeg ikke helt forstod, men sang med alligevel. Jeg gav mig til at lege, lavede kodesprog med vennerne. Jeg lagde mine fund sammen til nye ord.

...

Sproget er en materiel og historisk kraft, som giver os mulighed for at udvikle os, for at huske vores fortid og forme vores fremtid. Sprog er verdensskabende. Sprog er en teknologi eller en opfindelse i den forstand, at det kommer fra os. Vi bygger hele tiden videre på det, bevidst og ubevidst over tid. Vi tilpasser det til vores behov, og samtidig formes vi af det. Gennem det sprog vi oplever i hjemmet, i det offentlige rum, i medierne og fra autoriteter, møder vi vores kulturs værdier og internaliserer dem. Her er visse verdenssyn i centrum mens andre sorteres fra, og kun en del af vores historie videregives. Og med dette sprog betinger og forestiller vi os fremtiden.

På en måde er det både sandt og usandt at dét vi ikke har ord for ikke findes – for det er mange gange utænkeligt, det har ikke klang eller form i vores tanker. På den anden side er der følelsen af genkendelse når man lærer et nyt ord, en fornemmelse af at det nye ord kaster lys over noget som allerede fandtes i én.

Ikkebinære køn, som falder uden for kategorierne kvinde og mand, fremstilles ofte som en nylig opfindelse, som historieløse, hvilket igen bruges som argument for at de er unaturlige, uvirkelige og unødvendige. Og når man hverken kan finde dem i biologibøgerne eller i statistikkerne skyldes det netop, at de ikke findes i sproget. Eller de findes – ikke i ordbøgerne og lærebøgerne men i slang og jargon, på internettet – og i en lang række oprindelige kulturer og sprog, som anerkender flere køn end blot kvinde og mand: Hos oprindelige hawaiianske og tahitiske kulturer findes kønnet *māhū*, hos Bugisfolket i Indonesien har de *bissu*, i Sydøstasien *hijra*, i Samoa har man *faʻafafine* og *faʻafatama* og

The daily grind. I en grøft fx, samler du en sten op – eller den havner i din hånd og siden
i vindueskarmen som et one night stand
et kort ophold i en knusende vandring

I en bog om bjergarter så jeg et billede af en iøjnefaldende, knortet sten. Den var mørkegrå og så ud til at indeholde små tætte klumper i en lysere farve. En kinnediabas, stod der, som populært kaldes blomkålssten. Almindeligt forekommende på de østdanske strande.

Jeg havde aldrig før set sådan én, men næste gang jeg var på stranden fandt jeg tre store stykker. Som havde den fundet mig værdig nu da jeg kunne kalde på den med navn.

hos oprindelige amerikanske folk bruges paraplybegrebet *two spirit*, der omfatter en lang række kønsflydende og -varierende identiteter. Dertil kommer sprog som armensk, persisk, finsk, tyrkisk og kinesisk, hvor det samme pronomen bruges om alle mennesker uanset køn, og den kaotiske og arbitrære inddeling af substantiver i “feminine” eller “maskuline” ikke bruges.

Det sprog, den kultur og den viden, som omgiver mähü-, bissu- og hijra-kønnene mfl. er overlevet til i dag trods den hvide kolonialismes ihærdige forsøg på at udrydde dem gennem dæmonisering, forfølgelse og folkedrab. Men på trods af disse køns lange historie er denne viden altså noget man skal lede aktivt efter for at finde. Jeg mangler stadig, ofte ord, fordi denne historie er blevet begravet, fordi oprindelige ord som dokumenterer den og personlige beretninger fra historiske og nulevende ikkebinære personer ikke betragtes som valide beviser for vores køns eksistens. De betragtes som ugyldige ifølge hvide, vestlige standarder, som sygeliggør alt som står udenfor de kanoniserede køn. Man holder så fast i kategorierne at det gør ondt – til trods for at biologien ikke bakker dem op: Hellere se bort fra og sygeliggøre intersexpersoner¹ end at udvide vores forståelse af køn.

...

Jeg fandt titlerne til mine stenportrætter – pronomenerne *ou*², *judy*³, *thon*⁴, *xe*⁵ og *ala*⁶ – i bogen *What's your pronoun?* af den amerikanske lingvist Dennis Baron. Titelspørgsmålet kunne være ligeså selvfølgelig som at spørge nogen om deres navn. Tænk sig denne nysgerrighed – hvem er du med dine egne ord? – fordi man ser at man ikke kan se alt. Men det er stadig normen blot at antage og kategorisere folk som enten ”hun” eller ”han”.

Ou, *judy*, *thon*, *xe* og *ala* er blot 5 ud af mere end 250 eksempler på kønsneutrale pronomener, som Baron katalogiserer i bogen. Det tidligste, *ou*, optræder første gang på skrift i 1789 og fælles for dem alle er at de kan bruges om alle personer uanset køn. Barons arbejde med at indsamle citater, avisudklip, pressemeddelelser og ordbogsartikler, hvor de mange pronomener optræder, har stået på i årevis forud for bogens

Sundby Kirkegård, København
2021

Bjerget består ikke af én stor begivenhed men af mange små sten

udgivelse, og at læse hele dette minutiøse katalog var som at besøge et overset museum med en samling af sjældne skatte. Det glædede mig sådan at nogen tog vare på dem og sørgede for at de blev bevaret for eftertiden.

...

Enhver sten har engang været en del af en større helhed, men har nu krystalliseret og løsrevet sig som et unikt individ, detaljeret og kompleks. Sten er vidner fra den tid som har skabt dem. De er påvirket af ufatteligt langsomme transformationer i en skala, som transcenderer den menneskelige. De besøger os med historier fra havet og jordens kerne, en fortsat tilblivelse som jeg kan vende og dreje i hånden. Som jeg kan give et navn.

I en verden som påstår at kende os bedre end vi kender os selv, fortsætter ikkebinære personer med at udvide sproget. Vi genfinder vores forfædres sprog som blev ekskluderet fra historiebøgerne og genfortæller historierne om de liv som de blev forfulgt for at leve. Vi finder de ord vi har brug for og opfinder dem vi mangler. Vi skriver vores egen historie og fortæller verden hvad vores kroppe er. Vi mødes og genkender hinanden i disse ord. Ord så bløde som sten – hvis ikke blødere.

En tidligere udgave af dette essay udkom i 2021 i tidsskriftet *Professor Kuhlau og hans slægt*, nr. 5.

Rocknest 3

Credit: NASA/JPL-Caltech/Malin Space Science Systems
Observeret af Curiositys ChemCam, 5/10 2012

Den sovende Hermaphroditus
Galleria Borghese, Rom
2015

- 1** Personer født med variationer i køns karakteristika, dvs. kønsorganer, kønskirtler og kønskromosomer, som ikke passer ind i den normative inddeling i han- og hunkøn. Hverken begrebet *intersex*, *intersexperson* eller *interkøn* findes i Den Danske Ordbog.
- 2** Stammer fra den britiske Gloucestershire-dialekt. “*Ou will*” kan både betyde hun vil, han vil, den vil og det vil. Den første skriftlige kilde er fra 1789, hvor William H. Marshall beskriver dets brug. *Baron, Whats your pronoun?, 2020, s. 187*
- 3** “Judy” er scenekunstneren Taylor Macs personlige pronomen. Judy har udtalt: “*Back when everybody was closeted, the gays would call their boyfriend “Mary” or “Judy” so that if they were talking in public about them people would think it was a girl. Nonbinary people have chosen they/ them as their pronouns, and I support everybody in their choices, but I just think, if you’re queer, why would you choose something that is kind of mundane? Like, do something fun. That’s what queerness is, right?*” <https://www.vogue.com/article/taylor-mac-gary-tonys-interview>
Bemærk i øvrigt hvordan artiklens overskrift anvender et forkert pronomen for Mac i samme sætning som den informerer om det korrekte.
- 4** Opfundet af komponist og advokat Charles Convers i 1884. I brug omkring århundredeskiftet. Blev optaget i Funk & Wagnalls Standard Dictionary of the English Language. Skabt ved at sammentrække *that* og *one*. *Baron, 2020, s. 195*
- 5** Bøjes: xe, xem, xers. Opfundet i 2003 af Boston Globe-læseren Adele Wick, som beskrev i en artikel i avisen. Xet repræsenterer både det fælles X-kromosom, som deles af alle mennesker og det matematisk ukendte. *Baron, 2020, s. 241*
- 6** Bøjes: ala, alum, alis. Opfundet af Michael Knab fra kommunikationsfirmaet Goodwin Knab i 1989. Knab beskrev at pronomen er konstrueret med inspiration fra det latinske ”al”, som betyder ”anden” og de kønsneutrale hawaiianske pronomener oia og ia. *Baron, 2020, s. 236*